

T.B.M.M.

(S. Sayısı : 7)

Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Anayasa Komisyonu Raporu (1/374)

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı : B.02.0.KKG.0.111101-583/2653

18.6.1999

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 9.6.1999 tarihinde kararlaştırılan "Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Bülent Ecevit
Başbakan

GENEL GEREKÇE

1982 Anayasasının 112 nci maddesine göre Başbakan, Bakanlar Kurulunun başkanı olarak bakanlıklar arasında işbirliğinin sağlanmasından ve hükümetin genel siyasetinin yürütülmesinden sorumludur.

Güçlü bir yürütme organı öngören 1982 Anayasasının yürürlüğe girmesiyle birlikte belirli kollarında önemli görev ve yetkilerle donatılması, Başbakanlığın iş yükünü artırmış bulunmaktadır.

Bu nedenle, yürütme organının zaman içinde artmaya devam eden görev ve yetkilerinin layıkıyla yerine getirilmesi, özellikle koalisyon hükümetlerinde, koalisyon ortaklarının daha uyumlu çalışması, aralarında iletişim kopukluğu meydana gelmemesi ve bu suretle hükümetin etkin bir şekilde işlevlerini yerine getirmesi amacıyla, Hükümetin oluşumu ve genel siyasetinin yürütülmesinin gerektirdiği sayıda bakanın Başbakan Yardımcısı olarak görevlendirilmesine ilişkin Kanun Tasarısının hazırlanmasına ihtiyaç duyulmuştur.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. – Madde ile; Başbakana yardım etmek ve Bakanlar Kurulunda daha etkili bir şekilde eş güdüm sağlamak amacıyla, Hükümetin oluşumu ve genel siyasetinin yürütülmesinin gerektirdiği sayıda bakanın, Başbakan Yardımcısı olarak görevlendirilmesi öngörülmektedir.

Madde 2. – Yürürlük maddesidir.

Madde 3. – Yürütme maddesidir.

Anayasa Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu

Esas No. : 11374

Karar No. : 3

22.6.1999

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığınızca, 18.6.1999 tarihinde Esas Komisyon olarak Anayasa Komisyonuna gönderilen "Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/374)" Komisyonumuzun 22.6.1999 tarihli toplantısında ilgili Devlet Bakanı, Sayın Edip Safer Gaydalı ve diğer yetkililerin katılımıyla görüşülmüştür.

Tasarı ile; Başbakan'a yardım etmek ve Bakanlar Kurulunda eş güdüm sağlamak üzere Hükümetin oluşumu ve genel siyasetinin yürütülmesinin gerektiği sayıda bakanın Başbakan Yardımcısı olarak görevlendirilebileceği öngörülmektedir. Mevcut metinde bu sayıda "en çok iki" olarak yer almaktadır.

Tasarının tümü üzerindeki görüşmelerde;

Devlet Bakanı Sayın Edip Safer Gaydalı, güçlü bir yürütme organı için koalisyon hükümetlerinde gerekli uzlaşma ve koordinasyonun sağlanması amacıyla başbakan yardımcılığının öngörüldüğü ancak bakanların bu görevi üstelenebileceği nedeniyle sadece bir unvan olduğunu belirtmişlerdir.

Tasarının tümü üzerinde yapılan görüşmelerde lehte olarak;

– Koalisyon hükümetlerinin Türk siyasi hayatında sıkça görüldüğü, koalisyon ortağı olan siyasi partilerin uyumlu çalışmasının aralarındaki koordinasyona bağlı olduğu,

– Gelecek gelişmelere uyum sağlanması amacıyla; başbakan yardımcılığına sayısal bir sınırlama getirmeden bu düzenlemenin gerçekleştirilmesi gerektiği; bu konudaki takdirin genel siyasetin yürütülmesinden sorumlu makama bırakılmasının doğru olacağı,

Belirtilmiştir.

Tasarıya özünde katılmakla birlikte sayı konusunda esnek bir uygulama getirilmesinin uygun olmayacağı, ileride suistimallere, kişi ya da grupların kapris ve dayatmalarıyla karşılaşılmasına yol açabileceği; bu nedenle belli bir ölçüde dayalı (koordinasyon oluşturan siyasi parti sayısı gibi) veya sayısal bir sınırlamanın yapılmasının doğru olacağı bazı üyelerimizce belirtilmiştir. Ancak bu görüş sahipleri de koalisyonların Türk siyasetinin bir gerçeği olduğunu ve koalisyon hükümetlerinde uyumlu çalışmanın sağlanması amacıyla protokol doğrultusunda diğer bakanlardan bir adım önde olacak şekilde başbakan yardımcılığının öteden beri mevcut ve gerekli olduğuna dikkat çekmişlerdir.

Tasarının aleyhinde ise; konunun Anayasal gerekler bakımından değerlendirilmesi gerektiği, Başbakan Yardımcılığının siyasi bir ihtiyaç olduğu ve Anayasal dayanağı olmadığı; her halükârda yasa organının nicelik olarak ya da ilkesel bazda başbakan yardımcısının sayısının belirlenmesi gerektiği böyle bir yetkinin yürütme organına bırakılmasının doğru olmayacağı ileri sürülmüştür.

Gereğesi doğrultusunda tasarının tümünü uygun bulan Komisyonunuz oy birliği ile maddelere geçilmesini kabul etmiştir.

İnci madde üzerindeki görüşmelerde; genel siyasetin yürütülmesinden sorumlu makama hükümetin oluşumu ve genel siyasetin gerektirdiği sayıda başbakan yardımcısı görevlendirme takdiri

verilip verilmemesi ve her iki halde de ölçütün ne olacağı tartışılmıştır. Yürütme organının gücünü aksatmayacak, ancak otorite zafiyetine de yol açmayacak şekilde ve hızla gelişen siyaset gözönüne alındığında bu takdirin yürütme organına bırakılmasının uygun olacağına bu durumda Anayasaya aykırılığın olmadığına oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Bu görüşmeler sonucunda Tasarının 1 inci maddesi, yürürlük ve yürütmeyi düzenleyen 2 ve 3 üncü maddeleri oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Tasarının Genel Kurulda öncelikle görüşülmesinin önerilmesi ve tümü oya sunulmuş, Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Raporumuz Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan
Ertuğrul Yalçınbayır
Bursa
Kâtip
Siihan Özkan
İstanbul

Üye
M. Zeki Sezer
Ankara

Üye
Şaban Kardeş
Bayburt

Üye
Ayvaz Gökdemir
Erzurum
(Muhlifim)

Üye
Edip Özgenci
İçel

Üye
Necdet Saruhan
İstanbul

Üye
Mustafa Verkaya
İstanbul

Üye
Sadık Yakut
Kayseri

Başkanvekili
N. Kemal Atahan
Hatay
Üye
Ahmet İyimaya
Amasya

(Muhalefet şerhim rapora eklidir.)

Üye
Salih Çelen
Antalya
(Muhlifim)

Üye
İsmail Alptekin
Bolu
(Muhlifim)

Üye
Mehmet Şandır
Hatay

Üye
Osman Kılıç
İstanbul

Üye
Mehmet Ali Şahin
İstanbul
(Muhlifim)

Üye
Mehmet Özcan
İzmir

Üye
Mehmet Kundakçı
Osmaniye

KARŞI OY GÖRÜŞÜ

1. Başbakan Yardımcılığı, pratik bir ihtiyaçtır. Ne var ki Anayasamızın 112 nci maddesinde düzenlenen Başbakanlık kurumunun yapısı ve işlevi, Başbakanlık yetkisinin bölünmesini imkansız kılmaktadır. Başbakan Yardımcılığı, bir Anayasa sorunudur ve ancak o yönde bir Anayasa hükmü sevk edilerek ihdas olunabilir. Tarihi gelişim içinde bu mtesesinin kararname, tezkere yahut yasayla ihdas edilmesi, söztünü ettiğimiz Anayasa problemini ortadan kaldırmaz. Yasama organı ve komisyonlar, süregelen uygulamayı Anayasaya uygunluk ölçütü olarak benimseyemez. (Any. 11, 112) Bu sorun, öğretilerde tartışılmış olmasına rağmen henüz Anayasa yargısı önüne getirilmemiştir.

2. Sevkedilmeye çalışılan hüküm modelinin yeri yasa olsa dahi, mevcut şekliyle Anayasaya aykırıdır. Bakanlık türünü ve sayısını belirleyen organ, yasama organıdır. (Any. mad. 113/1) Bakanlığın ancak yasama tasarrufu ile ihdası Anayasal ilkesi, onun asli unsurlarının yasama organınca saptanması gereğini de içerir. Bakanlık sayısı, şu ana kadar ki yasama çalışmalarında bir yasama sorunu olarak değerlendirilmiştir. Basit bir Anayasal yorumla varılan ve geleneksel yasama uygulaması ile yerleşen bu çözümden uzaklaşarak, Başbakan Yardımcılığı sayısını Başbakanın takdirine vermek, Anayasamızın 113 üncü maddesinde belirlenen ve yasama organına ait olan yetkinin yürütme organına kısmen devri anlamına gelir. (Any. madde 7, 113) Ayrıca, böylesi bir çözümün yerinde ve siyasal istikrar yönlerinden bazı sorunlar üreteceği unutulmamalıdır. 23.4.1981 tarih ve 2451 sayılı yasanın ek mad. 1 hükmünde düzenlenen müşterek kararın imzasında doğabilecek sorunlar, sorunlar grubunun yalnızca birisidir. Yasada yer alan, "gerektiği sayıda" ibaresi yerine "en çok koalisyon ortakları kadar" formülasyonu, Anayasaya aykırılık sorununu çözecek ve ihtiyaca cevap verecek niteliktedir.

Saygılarımızla.

Ayyaz GÖKDEMİR
Erzurum Milletvekili

Ahmet İYİMAYA
Amasya Milletvekili

Salih Çelen
Antalya Milletvekili

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

BAKANLIKLARIN KURULUŞ VE GÖREV ESASLARI HAKKINDA 3046 SAYILI KANUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1. - 27.9.1984 tarihli ve 3046 sayılı Kanunun değişik 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Başbakana yardım etmek ve Bakanlar Kurulunda eş güdümlü sağlamak üzere Hükümetin oluşumu ve genel siyasetinin yürütülmesinin gerektirdiği sayıda bakan, Başbakan Yardımcısı olarak görevlendirilebilir."

MADDE 2. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Bülent Ecevit
Başbakan

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

D. Bahçeli

Devlet Bakanı

H. Uluğbay

Devlet Bakanı

Prof. Dr. Ş. S. Gürel

Devlet Bakanı

M. Yılmaz

Devlet Bakanı

H. Gemici

Devlet Bakanı

F. Ünlü

Millî Savunma Bakanı

S. Çakmaköğlü

Maliye Bakanı

S. Oral

Sağlık Bakanı

Doç. Dr. O. Durmuş

Çalışma ve Sos. Güv. Bak. V.

M. C. Ersümer

Kültür Bakanı

M. İ. Talay

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

H. H. Özkan

Devlet Bakanı

Prof. Dr. T. Toskay

Devlet Bakanı

S. Somuncuoğlu

Devlet Bakanı

Prof. Dr. R. Mirzaoğlu

Devlet Bakanı

Prof. Dr. Ş. Üşenmez

Devlet Bakanı

Prof. Dr. A. Çay

İçişleri Bakanı

Ş. Tanın

Millî Eğitim Bakanı

M. Bostancıoğlu

Ulaştırma Bakanı

Prof. Dr. E. Öksüz

Sanayi ve Ticaret Bakanı

A. K. Tanrıku

Turizm Bakanı

E. Mumcu

Çevre Bakanı

F. AYTEKİN

ANAYASA KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

BAKANLIKLARIN KURULUŞ VE GÖREV ESASLARI HAKKINDA 3046 SAYILI KANUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1. - Tasarının 1 inci maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. - Tasarının 2 nci maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. - Tasarının 3 üncü maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Devlet Bakanı

M. Keçeciler

Devlet Bakanı

Y. Yalova

Devlet Bakanı

R. K. Yücelen

Devlet Bakanı

E. S. Gaydalı

Devlet Bakanı

M. A. İrtemişlik

Adalet Bakanı

Prof. Dr. H. S. Türker

Dışişleri Bakanı V.

Ş. S. Gürel

Bayındırlık ve İskân Bakanı

K. Aydın

Tarım ve Köy İşleri Bakanı

Prof. Dr. H. Y. Gökalt

Enerji ve Tabii Kay. Bakanı

M. C. Ersümer

Orman Bakanı

Prof. Dr. N. Çağan